

Alliance mellem en Søofficer og en Arkivmand. Det er ikke ligegyldigt, at et Værk som dette bæres frem ikke blot af faglig Kundskab, men ogsaa af den Tradition og Troskab, den personlige Tilknytning giver. Ikke alene solide Data, men en Rytme af Villie, af Fællesskab, af Bedrifter skal læses ud af dets Blade. Ogsaa disse Mænd var med til at skabe Danmark. Saaledes er dette Arbejde om Søofficerer blevet monumentalt i sit Anslag og i sit Ydre, og man tør trygt spaa det en lang Levetid som Hjælper og som Inspirator for mange. Et Spørgsmaal af ikke mindre Betydning er det naturligvis, om Opgaven i Enkeltheder er løst fyldestgørende. Den, der paatager sig meget, kommer ogsaa ud for mange Krav og vil komme til at begaa mange Fejl. Der gives intet Værk af denne Art, hvortil der ikke under Brugen kan gøres en lang Række Tilføjelser. For Topsøe-Jensens og Marquards Bog gælder det specielt, at de to Sider af Opgaven, den personal- og den marinehistoriske i Virkeligheden ligger hinanden ret fjernt og næppe er behandlet helt paa samme Maade af Forfatterne. Det er imidlertid i sig selv overmaade prisværdigt, at de har sat Maalet vidt, og det er et uhyre Stof, der er samlet paa begge Felter. Af stor Værdi er Henvisningerne til det benyttede Arkivmateriale. Gennem dem bliver Bogen til mere end en blot Haandbog, den giver Vejledning til selv at naa ind til Kilderne. *Poul Engelstoft.*

Det maa hilses med megen Anerkendelse, at Generalstaben har ladet Oberstltn. Jens Johansen udarbejde en populært skreven, passende kortfattet, med gode Kort i Teksten og vel valgte Illustrationer forsynet Fremstilling paa Grundlag af det i Aarene 1899—1934 af Generalstaben udgivne Tibinds-Værk om denne Krig (*Danmark-Norges Deltagelse i den store nordiske Krig, Sønderjyllands Befrielse*). Forf. holder sig overalt nær til dette Værk, og hans Arbejde er særdeles vel egnet til at faa Indpas hos en stor Læserkreds.

Efter en Fremstilling af den politiske Udvikling i Hertugdømmerne samt Danmark-Norges Udenrigspolitik giver Forf. en meget god og klar Oversigt over Hærorganisation og -administration i de nordiske Lande, over Kampformerne i Tiden, Administrationsforholdene, Krigens Forberedelse paa begge Sider, korte, træffende Karakteristikker af de vigtigste ledende Personligheder samt Oversigt over Vinterfelttoget i Skaane 1709—10, der endte med Nederlaget ved Helsingborg Marts 1710. Dernæst skildres Hærens Genrejsning 1710—11 og dens Forøgelse paa

mere nationalt Grundlag, Felttoget i Nordtyskland 1711—12 i besværligt Samarbejde med de Allierede, Samarbejdet med Flaaden og Slaget ved Gadebusch December 1712. Det dernæst følgende Afsnit om Felttoget i Hertugdømmerne 1713—14, endende med den Stenbockske Hærs Overgivelse ved Tønning («Sønderjylland befriet for det tyske Herredømme»), kunde nok ligesom de følgende vidtløftige politiske Forhandlinger, som fra gottorpsk-svensk Side lededes af Görtz, have været afkortet noget. Derefter følger en særdeles god Fremstilling af Felttoget 1715, af Erobringen af de stærke og energisk forsvarede Fæstninger Stralsund og Wismar samt de svenske Landsdele deromkring. Herefter den planlagte Overgang 1716 af en dansk-russisk Hær fra Sjælland til Skaane, Karl XII.s første Felttog i Norge samme Aar, efterfulgt af Stilstand, medens Görtz og Czar Peter forhandlede om almindelig Fred; Kong Karls andet Angreb paa Norge 1718 og Fredsforhandlingerne i Stockholm.

En moderne Historiker (Chance: Transactions, 3, I og Engl. hist. review, 60) har udtrykt sig: »Af Resultatet af Fredsstiftelsen drog Hannover store Fordele, Preussen betydelige, Danmark meget ringe.« Om denne Opfattelse er rigtig, er dog et Spørgsmaal. Om Befolkningen i de slesvig-gottorpske Landsdele har følt Overgangen som en »Befrielse«, kan ligeledes betvivles; thi fra det hidtidige, meget lempelige gottorpske Herredømme kom den ind under det mere haandfaste »kongelige«.

Udtryk i Bogen som »Rævestreger« om de gottorpske Statsmænds politiske Arbejde, at Görtz og Bassewitz »kom i Totterne paa hinanden« o. l. er vel nok mere populære end nødvendigt. Forf.s Opfattelse af, hvad de norske Landdragoner var for noget, er vaklende. Betegnelsen af General Erhard Wedel som indvandret tysk adelig Officer og af Karl XII.s Svoger, senere Konge i Sverige, som Landgreve i Hessen er ikke korrekt. *Rockstroh.*

I serien »Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins« er som bd. XVIII 1936 udkommet Christian Degn: *Orla Lehmann und der nationale Gedanke* med undertitlen *Eiderstaat und nordische Einheit*. Det er for danske noget beskæmmende, at den første større videnskabelige undersøgelse over Lehmann kommer fra tysk side, men naturligvis modtager man med glæde dette vidnesbyrd om interesse for en af vore nationalliberale politikere, der hidtil er blevet temmelig stedmoderligt behandlet af historikerne. Forf. stemmer straks læserens forventning ved at